

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет ветеринарної медицини
Кафедра мікробіології, фармакології та епізоотології

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Лящук Олена Володимирівна

УДК 619:636.1:616.99

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**Планування профілактичних заходів щодо заразних хвороб коней в ТОВ
КСК «Алюр» Житомирського району**

211 Ветеринарна медицина

Подається на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання
на відповідне джерело

_____ О. В. Лящук

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
Бегас Василь Леонідович
к. вет. н., доцент

Житомир – 2021

АНОТАЦІЯ

Лящук О. В. Планування профілактичних заходів щодо заразних хвороб коней в ТОВ КСК «Алюр» Житомирського району. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 211 – ветеринарна медицина. – Поліський національний університет, Житомир, 2021.

В ТОВ КСК «Алюр» Житомирського району проаналізовано планування і профілактику щодо заразних хвороб коней. Встановлено, що в комплекс заходів входять лабораторні дослідження (серологічні та копрологічні), щеплення тварин та дегельмінтизація, а також ветеринарно-санітарні обробки. Визначено, що дослідження і обробки в різні роки проводяться нерівномірно, очевидно з економічних причин. З 2018 по 2020 роки на кінноспортивній базі склалася стійка благополучна ситуація щодо інфекційної анемії коней, парувальної немічі, бруцельозу та сапу, виходячи з аналізу результатів серологічних досліджень. При цьому дослідження проводились у від 20 до 30 коней у різні роки, що складає від 30 до 46% від загального поголів'я. В ТОВ КСК «Алюр» проводять профілактичні щеплення проти таких хвороб як: сибірка, лептоспіроз, грип, правець та ринопневмонія коней, копрологічні дослідження і дегельмінтизацію проти параскаридозу, стронгілідозу та аноплоцефальозу. При аналізі результатів досліджень на лептоспіроз встановлено, що найбільше позитивно реагуючих тварин було на серогрупи *L. Bratislava*, *L. Icterohaemorrhagiae* (переважно кобили) та на *L. Grippotyphosa* – (кобили та жеребці порівну). При цьому позитивно реагуючих кобил було більше ніж жеребців, що очевидно викликано більшою їх сприйнятливістю до даної хвороби.

Ключові слова: діагностика, кінь, плани профілактичних заходів, протиепізоотичні заходи, профілактика інфекційних хвороб.

ANNOTATION

Liashchuk O. Planning Preventative Actions against Contagious Diseases of Horses in Limited Liability Company Equestrian Sports Complex “Alyur” of Zhytomyr District - Qualification work on the rights of the manuscript.

Qualification work for a master's degree in specialty 211 - Veterinary Medicine. - Polissya National University, Zhytomyr, 2021.

Planning and prevention of infectious diseases of horses was analyzed in KSK "Allure" of Zhytomyr district. It is established that the set of measures includes laboratory tests (serological and helminthological), vaccination of animals and deworming, as well as veterinary and sanitary treatments. It is determined that research and processing in different years are carried out unevenly, obviously for economic reasons. From 2018 to 2020, the equestrian base has a stable and favorable situation with regard to infectious anemia of horses, mating weakness, brucellosis and foot-and-mouth disease, based on the analysis of the results of serological tests. The study was conducted in 20 to 30 horses in different years, which is from 30 to 46% of the total herd. Limited Liability Company Equestrian Sports Complex "Allure" provides preventive vaccinations against such diseases as anthrax, leptospirosis, influenza, tetanus and rhinopneumonia of horses, helminthological studies and deworming against parascarisidosis, strongylidosis and anoplocephalosis. When analyzing the results of leptospirosis studies, it was found that the most positive animals were serogroups L. Bratislava, L. Icterohaemorrhagiae (mostly mares) and L. Grippytyphosa - (mares and stallions alike). There were more positive mares than stallions, which is obviously due to their greater susceptibility to this disease.

Key words: diagnostics, horse, plans of preventive measures, anti-epizootic measures, prevention of infectious diseases.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	2
ЗМІСТ	4
ВСТУП	5
1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	7
1.1. Вимоги при ввезені на територію України племінних і користувальних коней	7
1.2. Загальна профілактика хвороб коней	10
1.3. Специфічна профілактика	12
2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ	14
2.1. Матеріали та методи досліджень	14
2.2. Характеристика ТОВ КСК «Алюр»	15
2.3. Епізоотична ситуація щодо заразних хвороб коней в ТОВ КСК «Алюр»	16
2.4. Планування профілактичних заходів щодо заразних хвороб коней у ТОВ КСК «Алюр»	17
2.5. Діагностика заразних хвороб коней	21
2.6. Лікувально-профілактичні заходи щодо заразних хвороб коней в ТОВ КСК «Алюр»	24
3. АНАЛІЗ І УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	26
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	28
СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ	29
ДОДАТКИ	34

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Основне місце серед патологій у коней завжди займали інфекційні захворювання. Згідно з літературними даними інфекційні захворювання останнім часом суттєво поширились у всьому світі, включаючи високорозвинуті країни [29]. Фактично третина коней щороку хворіє. Але це лише частина хворих тварин, оскільки чимало інфекцій перебігає латентно і їх тому не завжди виявляють, а частину з них взагалі не обліковують як інфекційні захворювання.

Без сумніву те, що інфекційні захворювання коней завдають суттєвих економічних збитків. Поширенню інфекційних хвороб сприяють:

- велика кількість невеликих конеферм (3 – 5 тварин);
- глобалізація торгівлі і збільшення зв'язків;
- розвиток кінного спорту, про що говорить зростання кількості кінних клубів (наразі їх в Україні понад 30);
- збільшення кількості кінноспортивних змагань.

Частково проведені деякими вченими серологічні й вірусологічні дослідження конепоголів`я в Україні показали, що найпроблемнішими й найнебезпечнішими хворобами коней є ринопневмонія (герпесвірус 1 типу), інфекційна анемія, грип, інфекційний енцефаломієліт, вірусний артеріїт та паразитарні хвороби [29,30].

Мета досліджень – провести аналіз планування протиепізоотичних заходів, протягом останніх 3 років в КСК «Алюр» с. Бистри Житомирського району, проаналізувати результати серологічних досліджень та дати пропозиції по покращенню планування протиепізоотичних заходів в даному кінному господарстві.

Завдання роботи:

- вивчити епізоотичну ситуацію щодо заразних хвороб коней у ТОВ КСК «Алюр»;
- провести аналіз заходів щодо профілактики заразних хвороб коней;
- провести аналіз лікувально-профілактичних заходів в ТОВ КСК «Алюр».

Предмет дослідження: профілактика заразних хвороб коней.

Об'єкт дослідження: клінічно здорові і хворі заразними хворобами коні.

Методи досліджень. У роботі були використані епізоотологічний (ветеринарно-санітарне обстеження), статистичний (аналіз результатів серологічних досліджень) методи досліджень.

Перелік публікацій автора:

1. Бегас В. Л., Чорна О. В. Аналіз протиепізоотичних заходів по КСК «Алюр» с. Бистри Житомирського району. Еколого-регіональні проблеми сучасного тваринництва та ветеринарної медицини: матеріали сьомої науково-практичної конференції, 10 грудня 2020 року. Житомир: Полісся, 2020. С. 17 – 20.
2. Бегас В. Л., Солодка Л. О., Чорна О. В. Лікувально-профілактичні заходи щодо заразних хвороб коней в ТОВ КСК «Алюр». Еколого-регіональні проблеми сучасного тваринництва та ветеринарної медицини: матеріали сьомої науково-практичної конференції, 10 грудня 2020 року. Житомир: Полісся, 2020. С. 20 – 23
3. Чорна О. В. Планування профілактичних протиепізоотичних заходів в ТОВ КСК «Алюр». Наукові здобутки студентської молоді у ветеринарії: матеріали ХХІІ-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції магістрів та бакалаврів (22 січня 2021 р.), Вип.12, Житомир, 2021. С. 198 – 201.

Практичне значення отриманих результатів. Оптимізація планування профілактичних протиепізоотичних заходів з постійним аналізом результатів серологічних досліджень дає змогу забезпечити стійке благополуччя щодо заразних хвороб коней з мінімальними затратами.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота виконана на 34 сторінках друкованого тексту і включає в себе такі складові частини: ВСТУП, ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ, РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ, АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ДОДАТКИ.

1.ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Вимоги при ввезенні на територію України племінних і користувальних коней

Від стабільного і якісного ветеринарного забезпечення кінних господарств, виконання необхідних профілактичних заходів залежить стабільно благополучна епізоотична ситуація та подальший розвиток кінних господарств [14]. Інфекційна анемія, сап, парувальна хвороба, африканська чума є найбільш небезпечними з них. При виникненні перерахованих захворювань коней знищують, тому що лікуванню вони не підлягають [14, 40, 41, 43]. Хворі бабезідозами, ситаріозом, гастрофільозами коні важко хворіють і за відсутності необхідного лікування можуть загинути. Деякі заразні захворювання коней становлять небезпеку для людей [2].

Відповідно до «Вимог щодо ввезення (пересилання) на митну територію України живих тварин та їхнього репродуктивного матеріалу, харчових продуктів тваринного походження, кормів, сіна, соломи, а також побічних продуктів тваринного походження та продуктів їх оброблення, переробки», значна роль у системі заходів з недопущення занесення на територію України заразних хвороб коней відводиться профілактичним заходам та діагностичним дослідженням [3, пункти 6, 7].

На територію України можна завозити здоровий племінний молодняк і дорослі коні, кобили, які не є жеребними, для яких пройшло 90 % чи більше часу від очікуваного періоду жеребності, або кобилам, які дали потомство впродовж 7 діб, до відправлення, невакциновані проти африканської чуми коней (40 днів до відправлення), венесуельського енцефаломієліту (60 днів до відправлення), лептоспірозу, та які щодо зазначених захворювань відповідають наступним вимогам [28, 42]:

парувальна хвороба - протягом останніх трьох місяців перед відправленням коні утримувались на території країни, яка мінімум 6 місяців є вільною від парувальної хвороби;

африканська чума коней - протягом останніх 40 днів перед відправленням коні утримувались на території країни, що є вільною від африканської чуми коней, та не перебували в неблагополучній зоні під час транспортування до місця завантаження або впродовж перевезення через неблагополучну зону були захищені від мокреців роду *Culicoides*;

венесуельський енцефаломієліт - протягом 3 місяців перед відправленням коні не знаходились на території країни, де впродовж 2 останніх років спостерігалися випадки енцефаломієліту;

сап - протягом останніх 3 місяців перед відправленням коні утримувались на території країни, яка є вільною від сапу [26];

вірусний артеріїт - племінні та користувальні коні повинні відповідати таким вимогам: коні перебували у господарстві, де у них протягом 28 днів перед відправленням не відмічалось ознак вірусного артеріїту, та: проводились діагностичні дослідження щодо вірусного артеріїту проби крові, що одноразово відібрана протягом 21 дня до відправлення із негативним результатом або 2 проби, узяті з 14 денним інтервалом протягом 28 днів до відправлення, при дослідженні яких титр антитіл стабільний або знижується; або коней вакцинували щодо цієї хвороби відповідно до інструкції; або під час карантину коні підлягали діагностичним дослідженням щодо цієї хвороби, з послідуєчим негативним результатом щодо вірусного артеріїту [33];

піроплазмоз (теллярія Екві, бабезія Кабаллі) - коні протягом 30 днів до відправлення досліджувались на піроплазмоз з негативними результатами й були вільними від кліщів;

грип коней - коні протягом мінімум 21 доби перед відправленням утримувались на території, які є вільними від грипу коней, або коні, в яких не було клінічних ознак грипу коней протягом 21 дня до відправлення та були імунізовані від грипу [18, 25];

західний і східний енцефаломієліт коней - у день відправлення і протягом 3 місяців до відправлення у коней не було клінічних ознак інфекційного енцефаломієліту коней та: протягом 3 місяців до відправлення були у

господарстві, де за час вищезазначеного періоду не було зафіксовано випадків інфекційного енцефаломієліту коней; чи коні були вакциновані не менш ніж за 15 діб, але не більше ніж за 1 рік до відправлення [31];

інфекційна анемія - коні були розміщені у господарстві, де не було випадків інфекційної анемії протягом 3 місяців перед відправленням та протягом 30 діб до відправлення досліджувалися на інфекційну анемію і дали негативний результат [24];

ринопневмонія (герпесвірус коней 1 типу) - протягом 21 дня до відправлення коні утримувались в господарстві, де впродовж вищезгаданого періоду не було випадків ринопневмонії [4, 7, 8, 9, 15, 16, 19];

сказ - протягом останніх 3 місяців до відправлення коні були розміщені у господарстві, де впродовж останнього місяця до відправлення не було випадків сказу;

сибірка - коні походять з господарства, в якому протягом останніх 15 днів з моменту останнього випадку сибірки не має ветеринарно-санітарних обмежень, і не мали контакту з кіньми, що походять з господарства, яке не відповідає вищевказаним вимогам;

контагіозний метрит коней - коні не мали безпосереднього контакту із цим захворюванням через злучку із зараженою твариною чи непрямого контакту в зараженому господарстві та за 30 днів перед відправленням отримали негативний результат діагностичних досліджень на контагіозний метрит коней;

лептоспіроз - коні протягом 30 днів до відправлення отримали негативний результат діагностичних досліджень щодо лептоспірозу або піддавались дворазовій обробці антибактеріальними препаратами, що застосовуються при лептоспірозі.

2. протягом 3 останніх місяців до відправлення коні утримувались у господарстві з якого походять.

3. Вищезазначені діагностичні дослідження, мають проводитись в не менше 10 % поголів'я та складати не менше 10 тварин з кожної кінної ферми

залежно від результатів оцінки ризиків (партія, що становить менше 11 тварин, - досліджують усіх тварин).

Відповідно до вимог ВООЗТ діагностичні дослідження повинні проводитись під контролем компетентного органу країни походження [42].

4. Вищезазначені захворювання, повинні входити до переліку захворювань, що підлягають обов'язковому повідомленню в рамках двосторонньої торгівлі на усій території країни походження.

5. Коні перед відправленням піддаються профілактичній дегельмінтизації й обробці проти ектопаразитів [34].

6. Впродовж 24 годин до відправлення коней обстежує державний ветеринарний інспектор країни походження, і внаслідок такого обстеження повинні бути відсутні вищезазначені захворювання, а тварини мають бути придатні для транспортування [23].

7. Після ввезення на територію України та проходження ветеринарно-санітарного контролю коні поміщуються на карантин терміном на 30 днів у відповідно підготовлені для цього приміщення. Протягом цього періоду під контролем Держпродспоживслужби України проводять діагностичні дослідження в лабораторії Держпродспоживслужби на сап, інфекційну анемію, парувальну хворобу, контагіозний метрит, вірусний артеріт, лептоспіроз та інші хвороби, на які потрібно проводити діагностичні дослідження [5, 6, 14, 17].

Залежно від результатів діагностичних досліджень термін карантину може бути продовжений рішенням головного державного ветеринарного інспектора, який відповідає за територію, де карантинуються тварини.

1.2. Загальна профілактика хвороб коней

Профілактика (від грец. Prophylaktikos – запобіжний) – сукупність попереджувальних заходів, спрямованих на недопущення занесення, виникнення і розповсюдження заразної хвороби. Включає в себе профілактику: специфічну, або імунопрофілактику; неспецифічну, яка ґрунтується на

ветеринарно – санітарних заходах; загальну, яка передбачає підвищення резистентності тварин [6].

Заходи загальної профілактики спрямовані не лише проти якоїсь однієї хвороби, а також проти занесення або спалаху будь-якої хвороби. Загальна профілактика полягає в виконанні організаційно-господарських і санітарно-гігієнічних постійно діючих і загальних заходів.

До загально профілактичних заходів належать:

- ✓ охорона державних кордонів від занесення інфекційних захворювань з іноземних держав;
- ✓ запобігання поширенню інфекційних захворювань в середині країни;
- ✓ контроль і нагляд за переміщенням тварин під час заготівлі, перевезення та зберігання сировини тваринного походження залізничним, автомобільним, водним та повітряним транспортом;
- ✓ контроль нагляд ветеринарної служби на бойнях, м'ясокомбінатах та забійних майданчиках;
- ✓ контроль та нагляд на потужностях з переробки сировини тваринного походження;
- ✓ правильне і своєчасне прибирання, утилізація й знезараження трупів та гною, біологічних і виробничих відходів;
- ✓ організація заходів боротьби з комахами, кліщами і гризунами – переносниками різних захворювань тварин;
- ✓ регулярна очистка та дезінфекція інвентарю, приміщень і територій;
- ✓ постановка на профілактичний карантин тварин, які надходять у господарство чи державу;
- ✓ планування заходів спрямованих на покращення умов утримання, догляду, годівлі та на нормативну експлуатацію тварин;
- ✓ планування контролю за здоров'ям тварин, вчасне виділення, ізоляція та лікування хворих тварин;
- ✓ підтримка у відповідному санітарному стані скотоперегінних трас, пасовищ та місць напування тварин;

- ✓ облаштування тваринницьких господарств як установ закритого типу;
- ✓ організація захисту тваринницьких господарств від занесення збудників інфекційних захворювань з неблагополучних пунктів, а та проведення профілактичних заходів у певних населених пунктах і господарствах;
- ✓ проведення пропаганди базових знань ветеринарної медицини серед тваринників;
- ✓ організація постачання обслуговуючому персоналу господарств спецодягу, взуття і предметів особистої гігієни;
- ✓ будівництво ветеринарних об'єктів і тваринницьких приміщень, що відповідають ветеринарно-санітарним і технологічним вимогам [22, 23, 27, 31].

1.3. Специфічна профілактика хвороб коней

Специфічна профілактика – це спеціально організована система заходів, що спрямовані на запобігання спалаху певної інфекційної хвороби. Напрямок специфічних профілактичних заходів диктується характерними особливостями інфекційної хвороби, залежать від епізоотичної ситуації господарства і прилеглої території. До заходів специфічної профілактики належать:

спеціальні діагностичні дослідження (малеїнізація, туберкулінізація, серологічні тести на бруцельоз та ін.), вимушений карантин та попереджуюча ізоляція і спостереження з метою постановки остаточного діагнозу.

лікувально-профілактичні заходи спрямованого призначення (аерозолі для профілактики респіраторних і аліментарних інфекцій).

Специфічна імунопрофілактика через застосування різних засобів – сироваток, вакцин, імуноглобулінів, яку проводять у відповідності з планами профілактичних протиепізоотичних заходів в благополучних господарствах, поголів'я яких потрібно убезпечити від певної інфекційної хвороби [9, 21].

Висновок до огляду літератури. Провівши аналіз літературних даних, можна зробити висновок, що значне поширення інфекційних хвороб коней є

проблемою світового масштабу, що обумовлене широким розповсюдженням збудників інфекцій та значними економічними збитками, яких завдають ці захворювання в галузі конярства [30].

Незважаючи на певні досягнення у вивченні інфекційних хвороб коней та здійсненні протиепізоотичних заходів, залишається багато невирішених проблем щодо з'ясування закономірностей епізоотичного процесу, розробці ранньої, високоспецифічної та економічно виваженої діагностики, а також специфічної профілактики інфекцій. Епізоотична картина з таких інфекційних хвороб коней як: лептоспіроз, сап, мит, інфекційна анемія коней, грип, сибірка та ринопневмонія в Україні залишається незадовільною, а система профілактичних та оздоровчих заходів недосконала через відсутність чітко визначених діагностичних та специфічних методів лікування й профілактики інфекцій з використанням вітчизняних препаратів [10, 11, 12].

У зв'язку з цим потрібно більш детально розглянути декілька основних напрямків у вирішенні проблеми інфекційних хвороб коней:

- методи діагностики;
- заходи боротьби і профілактики;
- правильне планування профілактичних міроприємств;
- вчасна діагностика захворювань.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Матеріали та методи досліджень

Дослідження проводились в на базі кінноспортивного центру ТОВ «Алюр», який знаходиться в с. Бистри, Житомирського району. Були використані результати планування профілактичних протиепізоотичних заходів, матеріали ветеринарної звітності кінноспортивного центру протягом останніх 3 років, результати вірусологічних, бактеріологічних, серологічних досліджень Житомирської державної регіональної лабораторії Держпродспоживслужби. Застосовували методи епізоотологічного аналізу, статистичного аналізу [20, 21, 32, 38]. Мета роботи. Провести аналіз планування протиепізоотичних заходів, протягом останніх 3 років в КСК «Алюр» с. Бистри Житомирського району, дати пропозиції по покращенню планування протиепізоотичних заходів в даному кінному господарстві.

При проведенні епізоотологічного дослідження вивчали наявність захворювань інфекційного походження в Житомирському районі. Проводили аналіз матеріалів ветеринарної звітності, планів заходів боротьби та профілактики інфекційних хвороб коней, даних лабораторних досліджень ТОВ КСК «Алюр» с. Бистри.

Етіологічний спектр збудників інфекційних хвороб коней встановлювали шляхом аналізу епізоотичної ситуації в господарстві та на підставі серологічних та бактеріологічних досліджень. З'ясовували динаміку захворювання тварин протягом 2018 — 2020 років в ТОВ КСК «Алюр» Житомирського району, с. Бистри.

На першому етапі використовували матеріали ветеринарної звітності. Вивчали вплив умов утримання і годівлі тварин, зоогігієнічні показники приміщень, різних стресових факторів, рівня ветеринарного обслуговування на виникнення і характер прояву інфекційних хвороб коней.

Оцінювали годівлю тварин щодо повноцінності, збалансованості за поживними речовинами.

2.2. Характеристика ТОВ КСК “Алюр”

Кінноспортивний центр ТОВ «Алюр» розташований в с. Бистри, Житомирської обл., Житомирського району в 15 кілометрах від центру Житомира, а відстань від центру “Алюр” до найближчої залізничної колії — 2,5 км.

Господарство підтримує взаємозв'язок з переробним підприємством (пилорама), що знаходиться в межах 5 - 7 км.

КСК “Алюр” співпрацює з багатьма кінно-спортивними клубами, центрами, стайнями, що розміщені по всій Україні.

Природно-кліматичні умови зони сприятливі для вирощування великої кількості сільськогосподарських культур, середньорічна температура становить + 9,3°C. Середня кількість опадів за рік коливається в межах 510 — 580 мм, в тому числі 330 — 350 мм за вегетаційний період, в середньому швидкість вітрів становить 3 — 4 м/с.

Рельєф земельних угідь представляє собою рівнину з великими хвилями перепадів по висоті. На полях найбільш розповсюдженими є: темно-сірі, субпіщані та чорноземні ґрунти. Родючість ґрунтів в деякій мірі нормована рухливими формами фосфору та калію.

Загальна площа земельних угідь становить 75 га, із якої 65 га — сінокоси та 10 га — власне територія, на якій розташовується база.

Кінно-спортивний центр “Алюр” був заснований 15 серпня 2004 року та спеціалізується на розведенні, вирощуванні і тренінгу коней спортивних порід (вестфальська, українська верхова, ганноверська), а також на вирощуванні та продажу кормів (сіно).

Кількість тварин в господарстві наразі становить 65 голів, у тому числі 12 жеребців, 28 кобил, 16 молодняку, 9 лошат. Комплектування стада проводиться за рахунок власного поголів'я.

На території центру розташовано дві конюшні, левади для вигулу коней, літній та зимовий (критий) манежі для занять з кіньми [див. додатки].

В наявності є санпропускник (роздягальні, душові, пральне відділення), також є ветеринарна аптека, що повністю забезпечена медикаментами, журнали ветеринарного обліку заведені та заповнюються вчасно. Також в господарстві є окремі карантинні приміщення на 18 місць.

Годівлю тварин проводять вручну в індивідуальні годівниці, дають сіно злакове і бобове, овес, ячмінь, дерть зернових. Для напування коней використовують воду із артезіанської свердловини. Водонапування проводиться вручну. Коні утримуються індивідуально в денниках по дві сторони в конюшні.

Прибирання гною відбувається вручну, знезараження проводиться в буртах на власному полі. Санітарний стан задовільний. Вентиляція шахтна, освітленість природна, підлога в денниках асфальтована.

Дезінфекція приміщень проводиться за власний рахунок спеціальними засобами (неохлор) – ранцевим оприскувачем. За господарством закріплені 2 ветеринарних лікарі і зоотехнік. Працівники забезпечені спецодягом та засобами індивідуального захисту.

2.3. Епізоотична ситуація щодо заразних хвороб коней в ТОВ КСК “Алюр”

Епізоотичне обстеження господарства показало, що кінно-спортивний центр “Алюр” є благополучним щодо інфекційних хвороб коней завдяки тому, що ветеринарними фахівцями розробляються всі необхідні профілактичні та діагностичні заходи щодо запобігання виникнення інфекційних захворювань. Вся робота на господарстві спрямована на профілактику та недопущення інфекційних захворювань коней.

Але якщо говорити за місцевість, то можна сказати, що на території Житомирської області зустрічаються такі хвороби як сказ, правець, лептоспіроз, ринопневмонія, грип, деякі гельмінтози, у молодняку – сальмонельози та ін.

Отже, незважаючи на благополучність кінноспортивної бази виникає необхідність щороку проводити профілактичні протиепізоотичні заходи. Слід

зважати також на те, що комплекс має постійні зв'язки з іншими кінними господарствами, коні беруть участь у різноманітних змаганнях, отож всі превентивні заходи мають бути проведені в повному об'ємі. До того ж при відсутності обов'язкових щеплень і обробок коні до змагань не допускаються.

2.4. Планування профілактичних заходів щодо заразних хвороб коней в ТОВ КСК “Алюр”

Планування сприяє раціональному, збалансованому використанню фінансових та матеріальних ресурсів, підвищенню економічної ефективності та кращій організації праці фахівців ветеринарної медицини і є однією із функцій управління. Організація планування ветеринарних заходів покладена на керівників державної та відомчої служби ветеринарної медицини.

Плани повинні мати наукове підґрунтя, їх розробляють із урахуванням ветеринарно-санітарного й епізоотичного стану господарства, особливостей хвороб, біології збудників, умов навколишнього середовища та інших чинників.

Починаючи розробку плану профілактичних протиепізоотичних заходів на наступний календарний термін, керівник ветеринарної медицини аналізує наслідки виконання плану за минулий період, ефективність засобів профілактики або ліквідації захворювань, аналізує недоліки в цій роботі. Ветеринарні фахівці повинні володіти досягненнями науково-технічного прогресу в ветеринарній медицині, знати ветеринарну статистику і вибирати найвигідніші економічні методи, які при невеликих витратах дають високий ефект.

Щороку в центрі за таким принципом складаються плани профілактичних протиепізоотичних заходів, які викладені нижче у таблицях. Ми проаналізували плани за останні 3 роки. Як ми бачимо з плану за 2018 рік (табл. 2.1.) у першому кварталі були заплановані лабораторні дослідження на сап, мит, ІНАН, лептоспіроз. Копрологічні дослідження були заплановані у другому і четвертому кварталах на параскаридоз, стронгілідоз, аноплоцефальоз по 30 голів у кожному кварталі. З лікувально профілактичних заходів були

заплановані щеплення від грипу, сибірки, лептоспірозу та ринопневмонії – все поголів'я у першому кварталі і, додатково грип та ринопневмонія у третьому кварталі. Дегельмінтизацію проти параскаридозу, стронгілідозу та аноплоцефальозу планувалося проводити щоквартально. Виходячи з цього слід сказати, що щеплення проти сибірки було проведено 16.02.2018 р., дослідження на сап, парувальна неміч та ІНАН – 14.03.18 р., щеплення проти лептоспірозу – 30.03.18 р., проти грипу – 20.04.18 р., проти ринопневмонії – 08.06.18 р. Для щоквартальної дегельмінтизації застосовували препарат «Універм».

Таблиця 2.1

План протиепізоотичних заходів на 2018 рік по КСК “Алюр” с. Бистри

Діагностичні дослідження					
Назва хвороби	Всього	Кількість досліджених тварин по кварталах			
		1	2	3	4
Лабораторні досл.					
Сап	70	70	-	-	-
Мит	70	70	-	-	-
ІНАН	70	70	-	-	-
Лептоспіроз	70	70	-	-	-
Копрологія					
Параскаридоз	30	-	30	-	30
Стронгілідоз	30	-	30	-	30
Аноплоцефальоз	30	-	30	-	30
Лікувально-профілактичні заходи					
Щеплення					
Грип	70	70	-	70	-
Сибірка	70	70	-	-	-
Лептоспіроз	70	70	-	-	-
Ринопневмонія	70	70	-	70	-
Дегельмінтизація					
Параскаридоз	70	70	70	70	70
Стронгілідоз	70	70	70	70	70
Аноплоцефальоз	70	70	70	70	70

Далі з плану на 2019 рік (табл. 2.2) ми можемо бачити те, що у першому кварталі були заплановані такі лабораторні дослідження як: на ІНАН, парувальну неміч, бруцельоз, лептоспіроз, сап. З лікувально-профілактичних заходів були заплановані щеплення проти сибірки у другому кварталі та проти лептоспірозу у четвертому кварталі. Із дегельмінтазійних заходів – проти параскаридозу та стронгілідозу у першому кварталі. Також у першому та четвертому кварталах заплановано ветеринарно-санітарні роботи – дезінфекція приміщень. Виходячи з цього слід відмітити, що щеплення проти сибірки було проведено 01.12.18 р., дослідження на лептоспіроз, бруцельоз, парувальну неміч та ІНАН – 08.02.19 р., щеплення від грипу – 20.04.19 р., проти ринопневмонії коней – 15.06.19.р. Дегельмінтизацію проводили – 03.06.19 р. та 25.10.19 р. препаратом «профіверм-гель».

Таблиця 2.2

План протиепізоотичних заходів КСК “Алюр”, с. Бистри на 2019 рік

Назва хвороби	Всього	В тому числі по кварталах			
		1	2	3	4
Діагностичні дослідження					
ІНАН	20	20	-	-	-
Парувальна неміч	20	20	-	-	-
Бруцельоз	20	20	-	-	-
Лептоспіроз	20	20	-	-	-
Сап	20	20	-	-	-
Профілактичні щеплення					
Сибірка	20	-	20	-	-
Лептоспіроз	20	-	-	-	20
Дегельмінтизація					
Параскаридоз	20	20	-	-	-
Стронгілідоз	20	20	-	-	-
Ветеринарно-санітарні роботи					
Профілактична дезінфекція	2	1	-	-	1

У наступній таблиці ми можемо побачити, як розроблено план ветеринарних профілактичних заходів за 2020 рік (табл. 2.3). Як ми бачимо з таблиці, у першому і другому кварталах було проведено дослідження на сап; тільки у першому кварталі плануються дослідження на ІНАН, бруцельоз, лептоспіроз та парувальну неміч.

Таблиця 2.3

План профілактичних протиепізоотичних заходів на 2020 рік по КСК

«Алюр» с. Бистри

Діагностичні дослідження					
Вид досліджень	Всього на рік	В тому числі по кварталам			
		1	2	3	4
Лабораторні дослідження					
1.Сап	85	40	45	-	-
2.ІНАН	15	15	-	-	-
3.Бруцельоз	15	15	-	-	-
4.Лептоспіроз	15	15	-	-	-
5. Парувальна неміч	15	15	-	-	-
Копрологічні дослідження					
1.Параскаридоз	30	-	30	-	30
2.Стронгілідоз	30	-	30	-	30
3.Аноплоцефальоз	30	-	30	-	30
Лікувально-профілактичні заходи та щеплення					
Щеплення					
1.Лептоспіроз	70	70	-	70	-
2.Сибірка	85	-	-	-	85
3.Грип	70	70	-	-	-
4.Ринопневмонія	70	70	-	70	-
Дегельмінтизація					
1.Параскаридоз	70	70	-	-	-
2.Стронгілідоз	70	70	-	-	-
3.Аноплоцефальоз	70	70	-	-	-
Ветеринарно-санітарні заходи					
Дезінфекція профілактична	2	1	-	-	1

Копрологічно поголів'я досліджують на параскаридоз, стронгілідоз, аноплоцефальоз у другому та четвертому кварталах. Щеплення проти лептоспірозу та ринопневмонії проводять у першому і третьому кварталі, проти сибірки – у четвертому кварталі, а проти грипу лише у першому кварталі.

Дегельмінтизацію від аноплоцефальозу, стронгілідозу та параскаридозу виконують лише у першому кварталі. Проведення дезінфекції приміщень призначено на перший та четвертий квартали.

Якщо порівняти плани профілактичних протиепізоотичних заходів за 2018 – 2020 роки, то можна сказати, що в 2018 році вакцинації, дегельмінтизації і серологічним дослідженням підлягало усе поголів'я коней, а дегельмінтизацію проводили у 30 голів. В 2019 році обсяг досліджень і обробок був скорочений до 20 голів. В 2020 році вакцинацію і дегельмінтизацію проводили в усього поголів'я тварин, копрологічні – в 30, а серологічним дослідженням підлягало лише 15 голів (за виключенням сапу, де досліджувалось теж усе поголів'я. Така динаміка зумовлена певними економічними чинниками, в першу чергу вартістю самих досліджень.

2.5. Діагностика заразних хвороб коней

Щорічно проводяться дослідження проб сироваток крові коней господарства, результати яких наведені нижче у таблицях. Для порівняння були взяті описи проб крові від коней з 2018 року по 2020 рік. Із цих даних ми можемо побачити, що у 2018 році були позитивно реагуючі тварини, із 25 відібраних проб сироваток крові їх кількість налічує 13 проб з титрами 1:80 — 1:100, що для вакцинованих тварин є в межах норми (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

**Результати дослідження проб сироваток крові від коней, що належать КСК
«Алюр» с. Бистри взятих для дослідження на лептоспіроз**

№	Стать	Кличка	Титри антитіл в РМА на лептоспіроз
1	кобила	Фахіша	Icterohaemorrhagiae(1:100 +); Bratislava(1:80 +++)
2	мерин	Шалфей	негативно
3	кобила	Верона	негативно
4	кобила	Тополя	Icterohaemorrhagiae (1:80 +++)
5	кобила	Гретхен	негативно
6	жеребець	Еквадор	Grippotyphosa (1:80 ++); Bratislava(1:80 +++)
7	кобила	Шеладона	негативно
8	мерин	Каліпсо	негативно
9	кобила	Благодать	Bratislava(1:100 +)
10	кобила	Земфіра	Bratislava(1:80 +++)
11	жеребець	Віконт	Icterohaemorrhagiae (1:100 +)
12	жеребець	Айвазовський	негативно
13	кобила	Шивера	Bratislava(1:100 +)
14	кобила	Шакіра	негативно
15	кобила	Віва	Bratislava(1:100 +)
16	кобила	Батіста	негативно
17	кобила	Флейта	негативно
18	кобила	Альба	негативно
19	кобила	Шуба	Grippotyphosa (1:100 +)
20	кобила	Загадка	Icterohaemorrhagiae (1:100 +); Bratislava(1:80 +++)
21	жеребець	Кардинал	негативно
22	кобила	Міра	Grippotyphosa (1:100 +)
23	кобила	Галактика	Icterohaemorrhagiae (1:100 +)
24	жеребець	Гром	негативно
25	жеребець	Алеф	Grippotyphosa (1:80 +++)

В таблиці 2.5 ми можемо побачити, що на серогрупу L. Bratislava було найбільше позитивно реагуючих тварин, в основному це кобили у кількості 6

голів та 1 жеребець, на *L. Icterohaemorrhagiae* – 4 кобили і 1 жеребець, а на *L. Grippotyphosa* – 2 кобили та 2 жеребці.

Таблиця 2.5

Аналіз результатів досліджень проб сироваток крові від позитивно реагуючих на лептоспіроз коней

Стать тварини	Кількість позитивно реагуючих тварин на лептоспіроз серогрупи			Всього
	<i>Icterohaemorrhagiae</i>	<i>Grippotyphosa</i>	Bratislava	
Кобила	4	2	6	12
Жеребець	1	2	1	4
Всього	5	4	7	16

Якщо ж проаналізувати залежність від статі, то в даному випадку реагуючих кобил було більше ніж жеребців, що вірогідно пояснюється більшою їх сприйнятливістю до даної хвороби.

Також у ТОВ КСК “Алюр” відбиралися проби для серологічних досліджень на інші інфекційні хвороби, такі як ІНАН, парувальну неміч, бруцельоз та сап. Виходячи із результатів досліджень з 2018 по 2020 роки, ми можемо стверджувати, що господарство є благополучним по цим захворюванням, так як у 2018 році з 25 проб сироваток крові усі реакції були негативними на ці захворювання. У 2019 році з 30 відібраних проб негативно зреагувало 30. У 2020 році також негативно зреагували всі відібрані 20 проб сироваток крові від коней.

ТОВ КСК “Алюр” проводять заходи з профілактичного щеплення з таких хвороб як: сибірка, лептоспіроз, грип та ринопневмонія коней. А також проводять копрологічні дослідження та дегельмінтизацію проти параскаридозу, стронгільозу та аноплоцефальозу.

У господарстві велика увага приділяється прибиранню приміщень та проведенню профілактичної дезінфекцій (2 рази на рік), що є своєрідним профілактичним бар’єром для проникнення інфекційних захворювань.

2.6. Лікувально-профілактичні заходи щодо заразних хвороб коней в ТОВ КСК «Алюр»

З метою запобігання захворювання тварин інфекційними хворобами у ТОВ КСК «Алюр» застосовують профілактичні щеплення проти: сибірки, лептоспірозу, грипу та ринопневмонії.

В господарстві застосовують щеплення проти сибірки живою вакциною із штаму К – 79Z, що містить у собі збудник сибірки *Bacillus anthracis*, штаму К-79Z (20-25 млн. живих спор в 1 см³) та нейтральний гліцерин — 30±3%.

Після вакцинації імунітет у тварин настає на 10-12 день після щеплення і триває протягом 12 місяців. Вакцину застосовують з профілактичною метою. Лошат щеплюють перший раз у віці 9 місяців (при вимушеній імунізації — у віці 3 місяці). Надалі імунізують, як дорослих тварин. Дорослих коней щеплюють один раз на рік, в період найкращого фізіологічного стану організму. Не щеплюють хворих тварин або тварин з підвищеною температурою тіла, за наявності гострих інфекційних захворювань, на останньому місяці вагітності, а також тварин, що знаходяться під сонцем або переохолоджені дощем. Коням вводять 1 мл препарату в ділянку середньої третини шиї.

Для профілактичного щеплення проти лептоспірозу застосовують концентровану вакцину, що містить у собі інактивовані штами лептоспир п'яти серологічних груп Pomona, Tarassovi, Icterohaemorrhagiae, Grippotyphosa і Canicola, змішаних з ад'ювантом. Вакцина при одноразовому внутрішньом'язовому введенні викликає формування активного імунітету проти лептоспірозу, який у щеплених тварин настає через 2 – 3 тижні після вакцинації і триває у молодняку – 6 – 8 місяців, а у дорослих тварин – 12 – 15 місяців. Вакцина призначена лише для профілактики лептоспірозу. Коней вакцинують від 1,5 місячного віку. Вакцину вводять одноразово внутрішньом'язово у дозі 2,0 см³, ревакцинують у дозі 2,0 см³ через 12 місяців.

У господарстві для профілактики грипу коней застосовують вакцину Дуваксін ЕТ плюс – рідку інактивовану вакцину з ад'ювантом, яка містить у

собі в одній дозі 15 μ g HA Influenza A/equi-1/Prague/56; 15 μ g HA Influenza A/equi-2/Miami/63; 15 μ g HA Influenza A/equi-2/Suffolk/89; 15 Lf purified tetanus toxoid. Застосовують у дозі 1,5 мл на тварину. Первинну вакцинацію проводять з 5 – 6 місячного віку, ревакцинацію через 4 – 6 тижнів. Далі виконують щорічну вакцинацію тварин.

Також для профілактичного щеплення проти ринопневмонії коней застосовують вакцину Еквіп (Equip EHV1,4 vet) від ринопневмонії Н 1,4. Первинний курс вакцинації: разову дозу EQUIP ® EHV 1,4Vet слід призначати з п'яти місяців з послідуною повторною ревакцинацією з інтервалом в 4 - 6 тижнів. Ревакцинація: після завершення первинного курсу, разову дозу EQUIP ® EHV 1,4Vet слід вводити кожні шість місяців.

Також у господарстві проводять дегельмінтизацію коней проти аноплоцефальозу, параскаридозу та стронгілідозу, використовуючи препарат Бімектин пасту, що містить 1,87% івермектину у кожному шприці по 6,08 г, з яблучним ароматом, для орального застосування. Кількість пасти в 1 шприці достатньо для дегельмінтизації одного коня вагою 570 кг, що відповідає 200 мкг івермектину на 1 кг ваги тварини. Також на господарстві застосовують Профіверм гель, що містить 4 мг івермектину в 1 мл препарату. Профіверм гель застосовують одноразово у співвідношенні 1 мл препарату на 20 кг маси тіла. Препарат вводять за допомогою шприца-туби на корінь язика тварини.

Одним із методів профілактики інфекційних захворювань є дезінфекція приміщень. У ТОВ КСК «Алюр» дезінфекцію приміщень проводять 0,5 % розчином Equimins Microlat Stable Disinfectant. Цей розчин розпорошують за допомогою спеціального ручного розпилювача для рідини «Квазар». Апарат ємністю 6 л, за допомогою плечових ременів розпилювач одягається на спину, в руках знаходиться ручка розпилювача, з якої виходить струмінь рідини. Поверхня підлоги, стін обробляється на відстані 1 – 2 м, після чого приміщення провітрюють. Розчин не потрібно змивати водою, оскільки він є абсолютно нетоксичним.

3. АНАЛІЗ І УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Ветеринарно-санітарне обстеження господарства показало, що кінно-спортивний центр “Алюр” є благополучним щодо інфекційних хвороб коней завдяки тому, що ветеринарними фахівцями розробляються всі необхідні профілактичні та діагностичні заходи щодо запобігання виникнення інфекційних захворювань. Вся робота на господарстві спрямована на профілактику та недопущення інфекційних захворювань коней. Але незважаючи на благополучність кінноспортивної бази виникає необхідність щороку проводити профілактичні протиепізоотичні заходи. Слід зважати також на те, що комплекс має постійні зв'язки з іншими кінними господарствами, коні беруть участь у різноманітних змаганнях, отож всі превентивні заходи мають бути проведені в повному об'ємі. Крім того при відсутності обов'язкових щеплень і обробок коні до змагань не допускаються.

При порівнянні планів профілактичних протиепізоотичних заходів за 2018 – 2020 роки, то можна сказати, що в 2018 році обробкам, вакцинації, дегельмінтизації і серологічним дослідженням підлягало усе поголів'я коней, а дегельмінтизацію проводили у обмеженого поголів'я (30 голів). В 2019 році об'єм досліджень і обробок був зменшений до 20 голів. В 2020 році в усього поголів'я тварин проводили вакцинацію і дегельмінтизацію, копрологічні дослідження – в 30, а серологічним дослідженням підпадало лише 15 голів (крім сапу, де досліджувалось теж усе поголів'я. Такі зміни зумовлені перш за все економічними чинниками: вартістю досліджень та обробок, матеріальним станом самого клубу.

Щорічно в господарстві проводяться дослідження проб сироваток крові коней господарства щодо заразних хвороб. Аналізуючи результати ми можемо побачити, що у 2018 році реєструвались позитивно реагуючі на лептоспіроз коні, із 25 відібраних проб сироваток крові 13 були з титрами 1:80 — 1:100, але для вакцинованих тварин це є в межах норми. У 2019 році з 30 досліджених проб сироваток крові від коней позитивно реагуючих тварин не виявилось. У 2020 році ситуація була схожа з 2019 роком - з відібраних 20 проб сироваток

крові позитивно реагуючих зразків не виявлено. Роблячи аналіз серогруп слід відмітити, що найбільше позитивно реагуючих тварин було на серогрупу L. Bratislava, переважно це кобили (6 голів) та 1 жеребець, на L. Icterohaemorrhagiae – 4 кобили і 1 жеребець, а на L. Grippotyphosa – 2 кобили та 2 жеребці. Якщо ж проаналізувати статеву приналежність, то в даному випадку реагуючих кобил було більше ніж жеребців, що вірогідно пояснюється більшою їх сприйнятливістю до даної хвороби.

Виходячи із результатів досліджень з 2018 по 2020 роки, ми можемо стверджувати, що в господарстві стабільно благополучна ситуація по таким хворобам як ІНАН, парувальна неміч, бруцельоз та сап, тому що у 2018 році з 25 проб сироваток крові усі були негативними щодо цих захворювань. Схожа ситуація була у 2019 році з 30 досліджених проб всі були негативні, і у 2020 році з 20 досліджених проб сироваток крові від коней, всі були негативними.

ТОВ КСК “Алюр” проводять заходи з профілактичного щеплення з таких хвороб як: сибірка, лептоспіроз, грип, правець та ринопневмонія коней. А також проводять копрологічні дослідження та дегельмінтизацію проти параскаридозу, стронгілідозу та аноплоцефальозу.

У господарстві велика увага приділяється ветеринарно-санітарним заходам та проведенню профілактичної дезінфекцій (2 рази на рік), що є своєрідним профілактичним бар’єром для проникнення заразних хвороб.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

1. ТОВ КСК «Алюр» Житомирського району, с. Бистри є потужною спортивно-селекційною базою, яка спеціалізується на розведенні, вирощуванні та тренінгу коней спортивних порід, а також на вирощуванні та продажу корму.
2. Завдяки правильно спланованим та вчасно проведеним протиепізоотичним заходам господарство є благополучним щодо заразних хвороб коней.
3. На кінноспортивній базі планується і проводиться профілактика щодо заразних хвороб коней. Сюди входять лабораторні дослідження (серологічні та копрологічні), щеплення тварин та дегельмінтизація, а також дезінфекція тваринницьких приміщень.
4. За 2018 – 2020 роки кількість дослідженого чи обробленого поголів'я кінноспортивної бази була різною: в 2018 році вакцинації, дегельмінтизації і серологічним дослідженням підлягало усе поголів'я коней, а дегельмінтизацію проводили у 30 голів; в 2019 році обсяг досліджень і обробок був скорочений до 20 голів; в 2020 році вакцинацію і дегельмінтизацію проводили в усього поголів'я тварин, копрологічні – в 30, а серологічним дослідженням підлягало лише 15 голів (за виключенням сапу, де досліджувалось теж усе поголів'я).
5. Для підтримання стійкого епізоотичного благополуччя кінноспортивної бази пропонуємо в повному об'ємі планувати і проводити лабораторно-діагностичні дослідження і обробки для усіх коней, особливо зважаючи на той факт, що коні бази часто мають контакти з іншими кіньми на змаганнях, виставках тощо.
6. Привести до ладу дезбар'єри бази і заправляти їх дезрозчином відповідно до інструкції.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабич У. Респираторные болезни лошадей и простые рецепты лечения. *Сучасна ветеринарна медицина*. 2011. № 5. С. 56 – 57.
2. Бегас В. Л., Галатюк О. Є., Радзиховський М. Л., Антонюк А. А. Епізоотологічний моніторинг та профілактика заразних хвороб коней. *Науковий вісник ветеринарної медицини*. Збірник наукових праць, Біла Церква. 2012. Вип. 9 (92). С. 33 – 36.
3. Вимоги щодо ввезення на митну територію України живих тварин та їхнього репродуктивного матеріалу. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 16.11.2018 № 553. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0346-19#n17> (дата звернення: 20.11.2020).
4. Галатюк О. Є. Бегас В. Л. Герпесвірусна інфекція у коней. *Здоров'я тварин і ліки*. 2017. №1. С. 22. – 23.
5. Галатюк О. Є. Заразні хвороби коней. Житомир : Волинь, 2003. 280 с.
6. Галатюк О. Є. Профілактика та лікування заразних хвороб коней. Житомир : Видавництво «Рута», 2009. 400 с.
7. Галатюк О. Є., Бегас В. Л. Епізоотологічні особливості захворювань коней, зумовлені герпесвірусом першого типу. *Наукові читання 2014 : наук.-теорет. збірник*. Житомир : ЖНАЕУ, 2014. Т. 1. С. 74 - 76. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/1038/1/Nauk_chut_2014_74-76.pdf. (дата звернення: 20.11.2020).
8. Галатюк О. Є., Бегас В. Л. Лікувально-профілактичні заходи при герпесвірусній інфекції коней першого типу. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького*. Сер. ветеринарні науки. 2016. № 3 (70). т. 18. С. 26 – 29.
9. Галатюк О. Є., Бегас В. Л. Профілактика герпесвірусних інфекцій коней. *Науково-теоретичний збірник: Вісник ЖНАЕУ*. Житомир. 2015. №1. (49), т.3. С. 33 – 38.

10. Галатюк О. Є., Бегас В. Л., Антонюк А. А., Дроботюк К. О., Калнаус О. Р. Аспекти забезпечення ветеринарного благополуччя галузі конярства. Епізоотологія, здоров'я та добробут тварин. Виклики сучасності : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., 12 вер. 2017 р. Київ : НМЦ «Агроосвіта», 2017. С. 110 – 112.
11. Галатюк О. Є., Бегас В. Л., Антонюк А. А., Дроботюк К. О., Калнаус О. Р. Поширення та профілактика заразних хвороб коней у кінних господарствах України. Науково-теоретичний збірник: *Вісник ЖНАЕУ*. Житомир. 2017. №2. (63), т.3. С. 9 – 15.
12. Галатюк О. Є., Бегас В. Л., Антонюк А. А., Калнаус О. Р. Епізоотологічний моніторинг та профілактика заразних хвороб коней. *Науково-технічний бюлетень державного науково-дослідного контрольного інституту ветеринарних препаратів та кормових добавок і інституту біології тварин*. Випуск 17, № 2. Львів. 2016. С. 187 – 191.
13. Галатюк О. Є., Бегас В. Л., Антонюк А. А., Калнаус О. Р. Показники крові та клітинного метаболізму за сумісного перебігу лептоспірозу і герпесвірусних інфекцій першого та другого типів у коней. *Вісник Дніпропетровського держ. аграрно-економ. у-ту*. Дніпро. 2018. №1 – 2. (47). С. 75 – 79.
14. Галатюк О. Є., Бегас В. Л., Каньовський А. І. Епізоотична ситуація і профілактика заразних хвороб коней в Україні. Міжвідомчий тематичний науковий збірник „*Ветеринарна медицина 94*”. Харків. 2010. С.167 – 169.
15. Галатюк О. Є., Бегас В. Л., Каньовський А. І., Радзиховський М. Л., Антонюк А. А., Галатюк О. О. Герпесвірусні інфекції 1 та 2 типу у коней та їх профілактика. *Сучасна ветеринарна медицина*. №5 (35). К. 2012. С. 64 – 69.
16. Галатюк О. Є., Бегас В. Л., Каньовський А. І., Радзиховський М. Л., Антонюк А. А., Куртяк Б. М. Профілактика герпесвірусної інфекції першого та другого типу в коней. Науково-теоретичний збірник: *Вісник ЖНАЕУ*. Житомир. 2012. №1. (32), т.3,ч.1. С. 170 – 175.

17. Галатюк О. Є., Радзиховський М. Л. Організація профілактичних та оздоровчих заходів при інфекційних хворобах тварин: [методичний посібник]. Житомир: 2013. 456 с.
18. Гнап Л. К. Грип коней. *Тваринництво сьогодні*. 2010. № 3. С. 70 – 71.
19. Грубіч П. Ю. Профілактика та лікування ринопневмонії коней. UPL: <http://www.veterynar.com.ua/full-article/633/> (дата звернення: 20.11.2020).
20. Джупіна С. І. Епізоотичний процес і його контроль при факторних інфекційних хворобах. Частина 2, 2002 UPL: <http://medbib.in.ua/epizooticheskiy-protsess-ego-kontrol-pri213.html> (дата звернення: 20.11.2020).
21. Загальна епізоотологія. За ред. Б. М. Ярчука, Л. Є. Корнієнка. Біла Церква, 2002. 656 с.
22. Загребельний, В. О., Меженський, А. О. Система протиепізоотичних заходів в конярстві. *Ветеринарна практика*. 2011. №7. С. 23 – 24.
23. Закон України "Про ветеринарну медицину". UPL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2498-12> (дата звернення: 20.11.2020).
24. Інструкція про заходи з профілактики та боротьби з інфекційною анемією коней. Наказ Державного департаменту ветеринарної медицини № 4 від 25.01.2000. UPL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0138-00> (дата звернення: 20.11.2020).
25. Інструкція про заходи з профілактики та ліквідації захворювання коней на грип. Наказ Голови Державного департаменту ветеринарної медицини України № 142 від 21 грудня 2004 р. UPL: http://medic.social/veterinariya_727/instruktsiya-pro-zahodi-profilaktiki-60951.html (дата звернення: 20.11.2020).
26. Інструкція щодо профілактики та боротьби з сапом тварин. Наказ Державного комітету ветеринарної медицини України № 449 від 21.10.2010 р. UPL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1105-10#Text> (дата звернення: 20.11.2020).

- 27.Каришева А. Ф. Спеціальна епізоотологія: Підручник. – Вища освіта, 2002. – 703 с.
- 28.Кодекс здоров'я наземних живих тварин МЭБ [Текст] ВОЗЖ. 21-е изд. 2012. Т. 1 : Общие положення. 484 с.
- 29.Кривошия П. Ю. Епізоотична ситуація щодо інфекційних і паразитарних хвороб коней, засоби їх діагностики та профілактики. *Вісник аграрної науки*. 2013. № 12. С. 36 – 38.
- 30.Кривошия П. Ю. Епізоотологічний моніторинг інфекційних захворювань коней та шляхи підвищення його ефективності. *Ветеринарна медицина України*. 2013. №3. С 7 – 10.
- 31.Меженський А. Профілактика заразних хвороб коней. *Agroexpert: практичний посібник аграрія*. 2012. № 11. С. 102–106; № 12. – С. 108–109.
- 32.Недосеков В. В., Поліщук В. В., Мельник В. В., Гомзиков О. М., Мартинюк О. Г. Методика епізоотологічного обстеження господарств та вивчення епізоотичної ситуації. К.: ЦП "КОМПРИНТ", 2015.
- 33.Нормативно-правова база. Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. URL: <https://dpss.gov.ua/diyalnist/normativnopravovabaza> (дата звернення: 20.11.2020).
- 34.Паразитологія та інвазійні хвороби тварин: підручник, За ред. В. Ф. Галата К.: Урожай, 2009. 368 с.
- 35.Прискока В. А. Інфекційні хвороби органів дихання у коней. *Сучасна ветеринарна медицина*. 2011. № 2. С. 28 – 30.
- 36.Радзиховський М. Л., Бегас В. Л., Нікітін О. А. Полімеразна ланцюгова реакція в лабораторній діагностиці герпесвірусної інфекції коней першого та другого типу. *Наук.-техн. бюл. Н.-д. центру біобезпеки та екологічного контролю ресурсів АПК*. 2017. Т. 5, № 1. С. 38–42.
- 37.Синицин В. А., Пекний М. В., Євтушенко В. А., Карпалюк Р. О., Синицина І. В. Лабораторна діагностика хвороб коней. *Ветеринарна біотехнологія: Бюлетень*. Ніжин, 2013. Вип. 22. С 549 - 552.

- 38.Хомутовська С. О., Кочмарський В. А., Бондарчук А. О. Планування та організація протиепізоотичних заходів в господарствах Путивльського району, Сумської області. *Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини*: Збірник наукових праць Харківської державної зооветеринарної академії. Х.: РВВ ХДЗВА. 2014. Випуск 29, ч. 2 «Ветеринарні науки». С. 148 – 153.
- 39.Юров К. П., Заблоцкий В. Т., Косминков Н. Е. Инфекционные и паразитарные болезни лошадей. М. : Зоомедлит, 2010. - 256 с.
- 40.Юров К. П. Инфекционная анемия. Инфекционные болезни лошадей. 2000. С. 37–57.
- 41.In vivo dynamics of equine infectious anemia viruses emerging during febrile episodes: Insertions duplications at the principal neutralizing domain / V. H. Zheng, H. Sentsui, T. Nakaya et. al. // I. Virol. 1997. Vol. 71. № 7. P. 5031–5039.
- 42.Manual of Diagnostic Tests and Vaccines for Terrestrial Animals. The World Organisation for Animal Health (OIE). UPL: <http://www.oie.int/international-standard-setting/terrestrial-manual/access-online/> (дата звернення: 20.11.2020).
- 43.Sellon D.C. Equine infections anemia. Vet. Clin. North. Am. Equine Prac. 1993. Vol. 9. №2. P. 321–336.

Додатки

Мал.1. Критий манеж

Мал.2. Літній майданчик